

OJCIEC I RODZINNE TRADYCJE WYCHOWAWCZE W PROJEKCY ANALIZY LINGWISTYCZNO-KULTUROLOGICZNEJ

Prof. dr hab. Helena Semenog - Narodowa Akademia Nauk Pedagogicznych Ukrainy w Kijowie

Ur. Łyman, obw. Charkowski (Ukraina). Absolwent Wydziału filologicznego Uniwersytetu Państwowego w Charkowie. W l. 1987-2005 pracownik w Państwowym Uniwersytecie Pedagogicznym w Głuchowie. Od r. 2005 praca na Wydziale Teorii Historii i Historii Umiejętności Pedagogicznej Instytutu Doskonalenia Nauczycieli i Kształcenia Dorosłych NANP Ukrainy. Doktor habilitowanego w zakresie pedagogiki, kierownik katedry języka ukraińskiego Państwowego Uniwersytetu Pedagogicznego im. A.S. Makarenki (m.Sumy). Autor ponad 170 publikacji naukowych z zakresu teorii i metodologii dydaktyki lingwistycznej szkolnictwa wyższego, profil studiów filologicznych w szkole średniej. Wykładowca kultury języka naukowego i etnolingwistyki dla studentów, magistrantów, absolwentów.

Podczas przyspieszonego rytmu życia współczesnego i jednocześnie wraz ze wzrostem zainteresowania osobowością jako posiadaczem skomplikowanego świata wewnętrznego, jej unikalnością i wartością, niezwykłej wagi nabiera pedagogika rodzinna. Jako rdzeń wychowawczej praktyki rodzinnej występują tradycje rodzinne. Najpełniej odpowiadając mentalności narodu ukraińskiego, kształtują się one w ciągu całej historii rozwoju etosu i absorbują różne aspekty życia, bytu, działalności gospodarczej rodziny, potrzeby kontaktów międzyludzkich, sumienia, godności, poczucia powinowactwa, dobra oraz życzliwości. Dziś staje się coraz bardziej oczywiste, że bez opanowania przez młode pokolenie wartości intelektualnego i duchowo-moralnego źródła formowania się osobowości, bez dbania o to źródło nie można budować społeczeństwa demokratycznego i humanistycznego.

Rodzinne doświadczenie wychowawcze reprezentowali jeszcze kronikarze i nauczyciele Rusi Kijowskiej, etnografowie, historycy,

językoznawcy, pedagodzy różnych stuleci: Pamwa Berynda, M. Hruszewskij, B. Hrinczenko, P. Żyteckij, M. Maksymowycz, O. Potebnia, M. Sumcow i in. Znaczenie wartości rodzinnych w procesie wychowania młodego pokolenia podkreślali: I. Ohijenko, S. Rusova, A. Makarenko, W. Suchomłynskij i wielu innych. W ciągu ostatnich dziesięcioleci kwestię wykorzystania pedagogiki rodzinnej w szkole i rodzinie bezpośrednio podejmowano w pracach S. Babyszyna, T. Macejkiw, W. Skutinej, E. Siawawko, w publikacjach P. Ignatenko, A. Kuźmińskiego, W. Omelanenki, W. Postowego, J. Rudenki i in. Zdobycia ukraińskiej pedagogiki rodziny na podstawie materiałów narodoznawczych przedstawiono w badaniach naukowych R. Skulskiego i M. Stelmachowicza.

Na opanowanie gruntu odżywczego takiego zjawiska jak pedagogika rodzicielstwa i formowanie osobowości kulturojęzycznej skierowana jest również nowa dziedzina językoznawstwa – lingwokulturologia (kulturologia lingwistyczna). Pośród ważnych

aspektów badań lingwokulturologicznych (lingwistyczno-kulturologicznych) – analiza treści konceptu „родинні виховні традиції” (rodzinne tradycje wychowawcze), w semantyce którego zawarta jest aktualna informacja kulturowo-mentalnościowa i ukierunkowania wartościowe społeczeństwa. W ramach artykułu na podstawie słowników językowych, prac folkloru ukraińskiego i literatury, poprzez pryzmat duchowej kultury narodu ukraińskiego rozpatrzmy treść, semantykę, etymologię i funkcjonowanie w językowej praktyce społecznej kultury językowych „родина”, „батько”, „мати”.

Niejednoznaczność interpretacji sensu pojęcia „традиція” (łac. *traditio* – „przekaz”, dosłownie „przekazywanie”) spowodowała istnienie różnych podejść do tego zjawiska społeczno-historycznego. Jesteśmy bardziej zaimponowani charakterystyką tradycji przez etnografów, którzy powiązują je z procesem przekazywania pozabiologicznego następnym generacjom cech kulturowo-gospodarczych, które zapewniają skuteczne działanie mechanizmu dziedziczenia kulturowego, bez jakiego niemożliwy jest rozwój nacji¹. Słuszne jest również twierdzenie etnopsychologów, którzy zaliczają do tradycji syntezowane, podporządkowane ideałom narodowym wierzenia, sposoby myślenia, odczuwania, cierpienia, standardy zachowania poprzednich pokoleń².

W samej nazwie „Rodzinne tradycje wychowawcze” odzwierciedlone jest połączenie tradycji ludowych i tradycji współczesnych, zrodzonych dniem obecnym, praktyką społeczną rodzinnych tradycji

wychowawczych, lecz biorąc pod uwagę znikome osiągnięcia w tej sprawie w ciągu ostatnich dziesięcioleci, większą uwagę w badaniach zwrócono właśnie na ludowe rodzinne tradycje wychowawcze. Chodzi tu o ideały, środki oraz formy ukształtowane na właściwym podłożu etnicznym i przekazywane z pokolenia na pokolenie w sposób ustalony. Wcielają one cechy tradycji wychowawczych Ukraińców oraz narodów zamieszkałych wśród nich, jak również zaawansowane dorobki myśli pedagogicznej. Celem rodzinnych tradycji wychowawczych jest świadomy, systematyczny i niewidoczny wpływ na ciało, duszę i umysł dziecka od małego, szczepienie mu cech osobowości zdrowej i rozsądnej, formowanie cech porządnego ojca rodziny, godnego przedstawiciela swojej rodziny, świadomego obywatela i namiętnego patriotę Ukrainy.

Próba powrotu do rodzinnych tradycji wychowawczych często nazywana jest konserwatyzmem i archaizmem idealizowanym, próbą rozwiązania problemów współczesnych przez powrót do przeszłości. Lecz odrzucając tradycje rodzinne człowiek tak naprawdę odrzuca własną narodowość.

Przed wyjaśnieniem istoty i funkcji społeczno-pedagogicznych rodzinnych tradycji wychowawczych, popatrzmy na semantykę leksemu „родина” (rodzina). Przy istniejącej identycznej interpretacji leksemów „родина” i „сім’я” w słownikach językowych, uważamy za korzystne rozdzielić te pojęcia: „сім’я” składa się z żony, męża oraz dzieci, natomiast „родина” to „сім’я” i rodzina bliska oraz daleka, których łączą

¹ Лозко Г. Українське народознавство [Текст]: Навч. посіб. / Г. Лозко. – К.: Зодіак. – ЕКО, 1995. – С. 230.

² Етнопсихологія [Текст]: навч.-метод. посіб. / за ред. Л. Е. Орбан, В. Д. Хруща. – Івано-Франківськ: Прикарпатський університет ім. В. Стефаніка, 1994. – С. 31; Por. R. Król, Edukacja mobilna inspiracją dla nauczyciela akademickiego, Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми, Збірник наукових праць, Випуск дев’ятий, Київ-Вінниця 2006, с. 421-423.

wspólne interesy duchowe lub ekonomiczne, a także działalność wspólna.

W obiegu naukowym obok siebie używane są terminy: „традиції в сім” i „сімейні традиції”, „сімейно-побутові”, „родинні”, „родинно-побутові традиції”. Większość nazw stosuje się jednak aspektu etnograficznego i nie wskazuje na zastosowanie wychowawcze. Natomiast nazwa „родинні виховні традиції” zawiera całość wartości moralno-duchowych, ideałów, środków oraz form nauczania i wychowania przekazywanych w rodzinie z pokolenia na pokolenie poprzez pracę, ustną sztukę ludową, obyczaje i obrzędy.

Etnografowie, filozofowie, lingwiści, nauczyciele z pełnym uzasadnieniem stwierdzają, że obyczaje to „niepisane prawa rodu”, porządek ogólnie przyjęty, reguły zachowań społecznych, forma lub środek nauczania. Rozpatrzenie etymologii słów „звичай” i „вчити” rzeczywiście wskazuje na bliskość znaczeń: dawać wiedzę, przyzwyczajając do działalności. Dlatego możemy określić kategorię „родинні виховні звичай” jako praktyczne działania członków rodziny, które są wzorcem do naśladowania, pokazują one, w jaki sposób zachowywać się, żeby opanować doświadczenie rodziny akumulowane w pracy, zachowaniach, sposobie życia. Za pomocą takich działań kształtują się pewne przyzwyczajenia dotyczące stosunków międzyludzkich. Rodzinne obyczaje i tradycje wychowawcze to dwie powiązane między sobą formy wpływu wychowawczego, jeżeli chodzi o młode pokolenie. Jeśli tradycje wskazują na to, co robić, obyczaje wyznaczają, jak trzeba robić materializując przy tym część tradycji, tłumacząc je na język praktyki. Tradycje rodzinne i obyczaje mają wspólne zadanie – stabilizować racjonalne stosunki rodzinne i społeczne, odtwarzać je w życiu nowych pokoleń.

Obrzędy rodzinne występują jako system działań symbolicznych oraz tradycyjnych norm zachowania, które są związane z różnymi okresami życia i działalności każdego członka rodziny i skierowane są na ukształtowanie osobowości silnej fizycznie, pracowitej, o wysokich walorach moralnych. Prawdziwą szkołą dojrzewania duchowego są święta rodzinne. Ich cechą charakterystyczną jest wielofunkcyjność, naczynność, szerokie wykorzystanie symboli. Wspólny udział w nich różnych pokoleń umożliwia osobom starszym przekazywanie młodemu pokoleniu doświadczenia społecznego, a informacja otrzymana podczas świąt rodzinnych zachęca dzieci do tego, by cenić swój rodowód i swoją rodzinę.

Tradycje rodzinne dzielą się według przeznaczenia, treści, charakteru, funkcjonowania, wpływu wychowawczego, co często staje się powodem różnorodnych klasyfikacji. Z reguły naukowcy poprzestają na obrzędach i obyczajach porodowych, weselnych oraz pogrzebowych. Co prawda, podział taki niezbyt dobrze ukazuje funkcje wychowawcze rodzinnych tradycji wychowawczych. Biorąc pod uwagę socjalne zamówienie społeczeństwa dotyczące wykształcenia oraz wychowania młodego pokolenia, jak również pozycję dydaktyki stosownie odbioru treści wykształcenia, proponujemy następną klasyfikację rodzinnych tradycji wychowawczych: międzypokoleniowe, pracownicze, artystyczne, prozdrowotne, obywatelskie. Klasyfikacja oparta jest na zasadzie treściowo-funkcjonalnej, zgodnie z którą przyjmuje się do uwagi napełnienie treściowo-wychowawcze tradycji oraz pełnienie przez nie funkcji (duchowo-moralnej, poznawczej, informacyjno-komunikacyjnej, emocjonalnej, estetycznej, konstrukcyjnej, organizacyjnej, społecznej, socjalizującej oraz humanistycznej jak integrującej).

U podstaw pedagogiki rodziny – rodzinne tradycje międzypokoleniowe. Istotę ich tworzą zapowiedzi wartości ogólnoludzkich: kochać rodzinę, nie opuszczać w niebezpieczeństwie swego przyjaciela, doskonalić Umysł, Ciało i Duszę swoją. Pełne odzwierciedlenie tego znajdujemy w sentencjach ludowych: „Нема в світі цвіту цвітнішого, нема ж і роду ріднішого, як матіночка (Niema na świecie kwiatu piękniejszego, niema rodziny bliższej od mamusi), „Отець по-батьківськи поб’є по-батьківськи і помилує” (Ojciec po ojcowsku zbije, po ojcowsku przytuli), „Вся родина вмісті, так і душа на місці” (Cała rodzina razem – spokojna dusza), „Хоч і по коліна в воду, аби до свого роду, а як нема роду-родиноньки, то ні до кого притулитися, нікому порадоньки дати” (Choć by po kolana w wodzie, byle do swej rodziny, a jak niema роду-rodziny – nikt cię nie przytuli, nikt ci nie doradzi)³.

Pośród tradycji międzypokoleniowych wyróżniamy kult rodu i matki, honoru rodu, związków rodzinnych, rodowodu, harmonii w rodzinie, zachowania relikwii rodzinnych, opieki rodziców nad dziećmi, miłości i szacunku do rodziców, solidarności rodzinnej, etykiety relacji między członkami rodziny, gościnności, wspólnych obiadów, odwiedzania osób samotnych i chorych w czasie świąt.

Tradycje międzypokoleniowe znajdują swe odbicie w etymologii kultur językowych „мати” (matka), „батько” (ojciec), „дідусь” (dziadek), „бабуся” (babcia), która jest bardzo zbliżona do słów, którymi nazywano prarodziciela, władcę, Boga. Tak więc, leksemy „бать” używano do określenia przewodników duchowych, leksema „бат” oznaczała „prawdziwość”, „пато” – władca państwa, słowo „мама” powstało od imienia starosłowiańskiej bo-

gini ziemi Ами (Яма), co w gaworzeniu dziecka brzmiało jak „мама”. Mopfema „ба” w mitologii egipskiej jest jednym z elementów składających się na istotę człowieka, jego duszę, żywotność, elementów, które istnieją po śmierci człowieka. Mopfema „Ді” w mitologii światowej (chińskiej, staroindyjskiej) oznaczało „prarodziciel”, „władca”.

Z obrazem ojca i matki związane są pojęcia dobra, prawdy, sprawiedliwości. Leksema „батьки” (rodzice) tłumaczy się jak ojciec i matka swoich dzieci; przodkowie. W gwarze określenia są „bardziej delikatne”, nie rozdzielają one ojca i matki. Wśród nich często spotykamy: родичи, родітели. Istnieje możliwość, że są one zapożyczone z języka starosłowiańskiego i wskazują na wspólną troskę o przedłużenie rodu.

Wysoki status szacunku do rodziców potwierdza obyczaj, zgodnie z którym zaręczona dziewczyna zapraszając na wesele, najpierw odwiedzała groby rodziców, żeby „zaprosić ich do towarzystwa”. W słowniku języka ukraińskiego przedstawiona jest charakterystyka leksemy „батько”: człowiek w stosunku do swoich dzieci; w przenośni - założyciel jakiejś doktryny; szanobliwe określenie atamanów kozackich itp.; uprzejme zwracanie się ludzi starszych; samiec dla swego potomstwa⁴.

Naukowcy wyrażali różne przypuszczenia co do pochodzenia tego słowa. Według jednej z wersji słowa „батько” używano początkowo zwracając się do starszego brata, który często był dla młodszych kimś, kto zastępuje ojca lub brata matki (por. bułgarskie бате (starszy brat) oraz czeskie ба-тер (brat matki) z staroruskim бате („ojciec rodzony”). Oczywiście, przemyślenie tego słowa musiało iść właśnie w następującej

³ Семенов О. Етнолінгводидактична культура педагога [Текст]: Практикум. Навч. посіб. / О. Семенов. – К., Глухів: РВВ ГДПУ, 2006. – С. 48, 54-56.

⁴ Словник української мови [Текст]. – К.: Наук. думка. – 1979, Т.10. – С. 430.

kolejności: starszy brat - brat matki - ojciec rodziny⁵.

Czy nie najbardziej konkurują między sobą, słowa-określenia, które oznaczają ojca. Z indoeuropejskich terminów-określeń ojca *pater i *atta język prasłowiański odziedziczył to ostatnie, najpierw używano go jedynie w mowie dzieci, a pod koniec wieku XVI - na początku XVII - również w różnych notatkach, dziennikach. Oprócz języka ukraińskiego leksema ta jest dostępna także w polskim - **tata**, w czeskim - **tata**, serbsko-horwackim – **tata**. W języku rumuńskim leksema tata ma różne znaczenia w zależności od formy: **tata advarat** oznacza „dobry ojciec”, **tat-socru** - odniesienie do świekra, **tata-mare** - to „poważne” zwrócenie się do dziadka.

Od terminu *atta pochodzi tworzenie sufiksalne **отць**, które zachowało się we wszystkich językach słowiańskich. Jednak z biegiem czasu semantyka danej leksemy w języku białoruskim, ukraińskim, bułgarskim stopniowo zmieniała swe pierwotne znaczenie „ojciec” na przenośne – „osoba stanu duchowego”. W „Leksykonie” Laurentego Zyzanii **отць** - ksiądz, osoba stanu duchowego. W języku górnołużyckim i dolnołużyckim leksema **wosc** używana jest do określenia „przodek”.

Leksemy „batя” przez pewny czas używano w znaczeniu „przewodnik duchowy”, na podłożu ludowym – jako pieszczotliwe określenie ojca. Wśród pieszczotliwych określeń w różnych regionach Ukrainy używano również określeń „родитель”, „нень”, „ненько” i „бат”, które oznacza „prawdziwość”. To ojciec przede wszystkim zajmował się gospodarstwem, ze względu na to od danej leksemy tworzą się pochodne: отьчич - spadkobierca ojcowskiego ma-

jątku, батьковщина – spadek majątkowy po ojcu, батьківство - pokrewieństwa między rodzicem i dzieckiem, батькувати - krzyczeć, kłócić się wspominając przy tym ojca.

W języku ukraińskim z daną leksemą istnieje wiele zwrotów statych: *jak ojca rodzynego zobaczyć* (szczerze radować się, widząc przyjaznego człowieka); *nie prosić jak za własnego ojca* (nie sugerować zbędnego, nie prosić za coś zbyt wysokiej ceny), *diabeł ojca wie* (wyraża poczucie niezadowolenia z powodu czyichś działań).

Moralność tradycyjna opiera się na autorytecie słowa ojcowskiego: „Mimo, że skąpy jest ojciec na słowo, ale jest ono prawem”. Ojciec występuje jako obrońca naturalnego stanu dziecka, uosobienie godności, wolności, stałości duchowej swego rodu, formuje u dzieci takie cechy fizyczne i osobowościowe, jak wytrwałość, niezłomność ducha, pracowitość. W znak tego, że chłopiec będzie się rozwijał się jako mężczyzna, ojciec sadził go na koniu, którego mu sprezentował, i dawał specjalnie zrobioną dla niego broń.

Z szacunku do ojca pojawia się całe szereg czułych określeń: *батецько, татко, ненько, татусь, татуцько, татусенько*. Obraz ojca dobrze reprezentowany jest w piosenkach kozaków i rekrutów. W ludowych pieśniach i legendach ojca porównywano z siwym gołębiem, a przeciw gołąb - ptak, który przynosi pokój dla wszystkich ludzi. Kulturema lingwistyczna „ojciec” kojarzy się z leksemą surowość, natomiast kulturema lingwistyczna „mama” wywołuje asocjacje z poczuciem dobroci, życzliwości, miłosierdzia, zdolności do współczucia, cierpliwości, dobroczynności.

W słownikach znajdujemy wiele słów pochodzących od słowa „мати” (matka). W szczególności w słowniku V.Hrinchenko

⁵ Етимологічний словник української мови [Текст]: у 7 т. / Ред. кол. О. С. Мельничук (гол. ред.) та ін. – К.: Наук. думка, 1983. – Т.3. – С. 100.

⁶ Грінченко Б. Словар української мови [Текст] / Б. Грінченко. – К.: Горно, 1928. – Т.3. – С. 262-264.

są leksemy używane do dziś w niektórych regionach Ukrainy: матінкувати - często mówić матінко (mameczko), матеркувати – być matką ślubną, маткувати – być matką chrześną na ślubie, безматній – ten, który nie ma matki, a także wyrazy stałe: Мати Божа (Matka Boża), Головата мати - matka ślubna, старша мати – matka przełożona w klasztorze, пані-мати – pani domu⁶. Szacunek do tradycji rodzinnych opisano w „Dziadach” („Dziady zielone”, „Dziady jesienne”, „Kolacja dla dziadów”).

Stosunki między rodzeństwem są oznaką wysokiej kultury relacji międzyludzkich: „Jak ojciec ma dwojkę dzieci, to tak jak jedno, a jak ma jedno, tak jak gdyby nie miał wcale”.

Tradycje te powiązane są tradycjami rodzinno-gospodarczymi oraz doświadczeniem moralnym rodziny i tym, co związane jest z pracą, z rodzinnymi wartościami, sposobami przygotowywania dzieci do niezależnego życia, do pracy, które stały się historycznie, przekazywane są z pokolenia na pokolenie w sposób ustalony i podtrzymywane są pomocą opinii publicznej. Rodzina była tym ośrodkiem społecznym, w którym każdy jej członek miał pewne obowiązki, wykonywał je i ponosił odpowiedzialność za własną pracę przed innymi członkami rodziny i wspólnoty. Dlatego tradycje rodzinne związane z pracą zawsze sprzyjały rozwijaniu u dzieci jakości moralnych (otwartości, jedności czynu i słowa itp.), formowały wartości i mentalność.

Do tradycji rodzinnych związanych z pracą zaliczamy tradycje zaangażowania do prac domowych w zależności od płci, mądrych wymagań, pracy wspólnej, dynastii robotniczych i tak dalej. Tradycje zaangażowania do prac gospodarczych i domowych określane są przez ciężkość pracy, łączą one w sobie mądrość życiową wraz z miłością ojcowską i ma-

cierzyńską, honor i dobre imię rodziny.

Tradycje związane z pracą wspólną i systematyczną przekazywano drogą uczenia, instruktowania, pokazywania odpowiedniego stosunku oraz szacunku do pracy. Tradycje mistrzów i całych dynastii robotniczych rozwijają w młodym pokoleniu takie cechy jak pilność, zdyscyplinowanie, upór, komunikacyjność, sprzyjają formowaniu cech dobrego gospodarza, rozwijają jakości indywidualne w pracy, odnawiają natchnienie duchowe i fizyczne każdego członka rodziny, wychowują u dzieci zainteresowanie do spraw rodziców, uświadomienie znaczenia własnej pracy, stymulują aktywność społeczną, dokładność, dostępność. W rodzinie zawsze uczono wysokiej kultury językowej, myślenia logicznego, powściągliwości i zrównoważenia, właściwej ekspresji uczuć.

Poprzez sugestie, wskazówki, zachęty, przekonywanie, uprzedzanie itp. dzieci zawsze zdobywają wiedzę, doświadczenie życiowe, naśladować stereotypy oraz wartości etniczne: „Postępować trzeba tak, żeby rodzice nie wstydzi się przed ludźmi”, „Gdzie pracuje tłumek, tam jest pełny zakątek”, „W towarzystwie porządek – wszyscy się cieszą”. We wspólnocie zawsze ceniono umiejętności, skłonności gospodarcze nabyte w domu rodzinnym.

Analiza równoległa leksemy „громада” (wspólnota) w różnych językach słowiańskich umożliwia wyznaczenie pokrewieństwa etymologicznego co do słów „друг” (przyjaciół), „брат” (brat), „вірний” (wierny), „надійний” (pewny), „міцний” (mocny). Rodzice i dziadkowie dobrze rozumieli i realizowali siłę, wygodę, autorytet form zbiorowych organizacji różnych czynności oraz ich metodyki wpływu wychowawczego na dzieci.

Pośród tradycji rodzinno-obywatelskich szczególnie wyróżniamy tradycje opiekuńczości. W społeczeństwie zawsze najgorzej

powodziło się sierotom: „Сироті життя, як горох при дорозі: хто йде, той скубне” (Życie sieroty, jak groszek przy drodze: każdy przechodzący skubnie). Dlatego rolę wychowawców społecznych i przewodników duchowych dzieci-sierot zawsze pełnili ludzie o wysokich jakości moralnych i wrodzonych zdolnościach pedagogicznych, wśród nich – rodzice chrzestni i nazwani. W tym znaczeniu używane są słowa: *ненько, нашко, мамка, батько, нанашка, тотайка*.

Analiza lingwistyczna potwierdza: znajomość rodzinnych tradycji wychowawczych oraz umiejętność ich wykorzystania należy rozpatrywać jak części składowe jednego łańcucha „rodzina – rodzinne tradycje wychowawcze – ojczyzna”. Przystwojenie, przechowywanie i rozwój rodzinnych tradycji wychowawczych narodu ukraińskiego i innych jest ważnym zasobem wzmocnienia świadomości narodowej, utwierdzenia norm i wartości mentalności ukraińskiej. Jedynie racjonalne połączenie interesów społeczeństwa współczesnego oraz ludowego doświadczenia rodzinnego umożliwia postępowanie i wychowanie społeczeństwa o wysokich walorach moralnych.

STRESZCZENIE

Dziś staje się coraz bardziej oczywiste, że bez opanowania przez młode pokolenie wartości intelektualnego i duchowo-moralnego źródła formowania się osobowości, bez dbania o to źródło nie można budować społeczeństwa demokratycznego i humanistycznego. Próba powrotu do rodzinnych tradycji wychowawczych często nazywana jest konserwatyzmem i archaizmem idealizowanym, próbą rozwiązania problemów współczesnych przez powrót do przeszłości. Lecz odrzucając tradycje rodzinne człowiek tak naprawdę odrzuca własną narodowość. Tradycje rodzinne dzielą się według przeznacze-

nia, treści, charakteru, funkcjonowania, wpływu wychowawczego. Tradycje te powiązane są tradycjami rodzinno-gospodarczymi oraz doświadczeniem moralnym rodziny. Ponadto wiążą się z pracą, z rodzinnymi wartościami, sposobami przygotowywania dzieci do niezależnego życia. Są one przekazywane z pokolenia na pokolenie w sposób ustalony i podtrzymywane są pomocą opinii publicznej. Analiza lingwistyczna potwierdza znajomość rodzinnych tradycji wychowawczych oraz umiejętność ich wykorzystania. Znaczącą rolę w tym pełni ojciec.

SUMMARY

The role of the father family background, synagogues and schools in the upbringing and education of children in the light of the Bible.

Today, it becomes increasingly clear that, without control by the younger generation's intellectual and spiritual values and moral sources of the formation of personality, without taking care of this source can not build a democratic and humanistic society. Attempt to return to the family tradition of education is often called conservatism and idealized archaism, an attempt to solve the problems of today by the return to the past. But the family tradition by rejecting a man really reject my nationality. Family traditions are divided according to the purpose, content, nature, functioning, parental impact. These traditions are traditions related to family and economic and moral experience of families. Furthermore, associated with the work, with family values, ways of preparing children for independent living. They are passed on from generation to generation in a manner to be determined and will be retained for public use. Linguistic analysis confirms the family tradition of educational knowledge and the ability to use them. Significant role in this fully father.